

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

**Αριθμός Γνωμοδότησης 164/2020
ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
(Α΄ ΤΜΗΜΑ)
Συνεδρίαση της 16^{ης} Νοεμβρίου 2020**

Σύνθεση:

Πρόεδρος: Ευγενία Βελώνη, Αντιπρόεδρος του Ν.Σ.Κ.

Μέλη: Ανδρέας Ανδρουλιδάκης, Στυλιανή Χαριτάκη, Δήμητρα Κεφάλα, Κωνσταντίνα Χριστοπούλου, Χριστίνα Διβάνη, Μαρία Σπάσου, Κωνσταντίνος Ζαμπάρας, Θεόδωρος Ράπτης, Παρασκευάς Χρυσοστομίδης, Φωτεινή Δεδούση και Κωνσταντίνος Γεωργιάδης, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγήτρια: Θεοδώρα Καραχάλιου, Πάρεδρος Ν.Σ.Κ. (γνώμη χωρίς ψήφο).

Αριθμός ερωτήματος : Το έγγραφο ερώτημα του Υπουργείου Οικονομικών, Γενικής Γραμματείας Φορολογικής Πολιτικής και Δημόσιας Περιουσίας, Γενικής Διεύθυνσης Δημόσιας Περιουσίας και Κοινωφελών Περιουσιών, Διεύθυνσης Κοινωφελών Περιουσιών, Τμήματος Γ'- Σχολαζουσών Κληρονομιών, με αριθμό.πρωτ. 87630ΕΞ2020/ΥΠΟΙΚ 11.08.2020.

Περίληψη Ερωτήματος : Ερωτάται : 1) Αν η κληρονομία για την οποία διαπιστώνεται ότι υπάρχει κληρονόμος (ή κληρονόμοι), χωρίς να αποκλείεται η ύπαρξη άλλων συγκληρονόμων, εξακολουθεί να σχολάζει στο σύνολό της. 2) Στην περίπτωση αυτή, α) αν μπορεί η κληρονομιαία περιουσία να παραδοθεί στον παραπάνω κληρονόμο (ή κληρονόμους) και β) μέχρι πότε η κληρονομία σχολάζει και συνεχίζεται το έργο του κηδεμόνα. 3) Αν μπορεί να κινηθεί η διαδικασία αναγνώρισης του κληρονομικού δικαιώματος του Δημοσίου, α) μετά την απόρριψη αίτησης τρίτου κληρονόμου για την έκδοση κληρονομητηρίου, λόγω μη αποκλεισμού της ύπαρξης

άλλων κληρονόμων και β) μετά την παρέλευση διετίας χωρίς να πιθανολογείται η ύπαρξη άλλου (ή άλλων) κληρονόμου.

Στο παραπάνω ερώτημα, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Α΄ Τμήμα) γνωμοδότησε ως εξής:

Ιστορικό

1. Τα ερωτήματα που αναφέρονται στην περίληψη της παρούσας, όπως αυτά επαναδιατυπώθηκαν, τέθηκαν με αφορμή υπόθεση σχολάζουσας κληρονομίας, της οποίας, μετά την υποβολή τους, αναγνωρίστηκε κληρονόμος, πλην όμως η ερωτώσα Υπηρεσία επιθυμεί την έκδοση γνωμοδότησης, προκειμένου να αποσαφηνιστούν τα ζητήματα που τίθενται με αυτά και την απασχολούν γενικότερα (σχετ. το με αριθμό ΑΠ120716ΕΞ2020/ΥΠΟΙΚ22.10.2020 έγγραφό της).

Νομοθετικό πλαίσιο

2. Στα άρθρα 1824, 1846, 1848, 1866 και 1868 του ΑΚ ορίζεται ότι:

«Άρθρο 1824

Έκτη τάξη. Αν κατά την επαγωγή της κληρονομίας δεν υπάρχει ούτε συγγενής από εκείνους που καλούνται κατά το νόμο, ούτε σύζυγος του κληρονομούμενου, ως εξ αδιαθέτου κληρονόμος καλείται το δημόσιο.

Άρθρο 1846

Αυτοδίκαιη κτήση. Ο κληρονόμος αποκτά αυτοδικαίως την κληρονομία μόλις γίνει η επαγωγή, με την επιφύλαξη της διάταξης του άρθρου 1198.

Άρθρο 1848

Δήλωση αποποίησης Το δημόσιο δεν μπορεί να αποποιηθεί την κληρονομία που του έχει επαχθεί εξ αδιαθέτου.

Άρθρο 1866

Εξουσία του κηδεμόνα. Ο κηδεμόνας αντιπροσωπεύει τον κληρονόμο και διαχειρίζεται την κληρονομία, έχοντας την υποχρέωση να ενεργήσει τη σφράγιση και την απογραφή της και να λάβει κάθε συντηρητικό μέτρο καθώς και να εισπράξει τις απαιτήσεις και να καταθέσει έντοκα τα χρήματα σε ασφαλή τράπεζα.

Άρθρο 1868

Όταν δεν βρίσκεται κληρονόμος. Αν δεν βρεθεί κληρονόμος μέσα σε προθεσμία ανάλογη προς τις περιστάσεις, το δικαστήριο της κληρονομίας βεβαιώνει ότι δεν

υπάρχει άλλος κληρονόμος, εκτός από το δημόσιο. Η βεβαίωση δημιουργεί τεκμήριο ότι το δημόσιο είναι εξ αδιαθέτου κληρονόμος.

3. Στα άρθρα 1, 61, 62 και 63 του ν.4182/2013 «Κώδικας κοινωφελών περιουσιών, σχολαζουσών κληρονομιών και λοιπές διατάξεις» (Α' 185) ορίζονται τα εξής :

«ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 1 Ορισμοί

Για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος κώδικα νοούνται ως: 1. ... 6. «Σχολάζουσα κληρονομία»: Κληρονομία της οποίας ο κληρονόμος είναι άγνωστος ή δεν έχει ακόμα βρεθεί ή δεν είναι βέβαιο ότι την έχει αποδεχθεί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Η΄

ΣΧΟΛΑΖΟΥΣΕΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΕΣ

Άρθρο 61 Σχολάζουσα κληρονομιά

1. Στοιχεία και πληροφορίες που περιέρχονται σε υπηρεσίες του Δημοσίου ή νομικά πρόσωπα του δημόσιου τομέα για την ύπαρξη κληρονομίας χωρίς εμφανή κληρονόμο διαβιβάζονται στην Αποκεντρωμένη Διοίκηση της τελευταίας κατοικίας του κληρονομουμένου, η οποία προβαίνει σε εξακρίβωση των στοιχείων της κληρονομίας, πιθανολογεί την ύπαρξη ή μη κληρονόμων και ενημερώνει για τις ενέργειες της το Υπουργείο Οικονομικών. Ιδιαίτερη υποχρέωση ενημέρωσης έχει η Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία (Δ.Ο.Υ.) του κληρονομουμένου, εφόσον παρέλθει εξάμηνο από το θάνατο του, χωρίς να εμφανιστούν οι κληρονόμοι του, προκειμένου να διοριστεί κηδεμόνας ή να βεβαιωθεί το κληρονομικό δικαίωμα του Δημοσίου.

2. Εφόσον προκύπτει ανάγκη ορισμού κηδεμόνα και αρμοδιότητα του Υπουργού Οικονομικών, ο σχετικός φάκελος διαβιβάζεται στο Υπουργείο αυτό. Αν από τα στοιχεία πιθανολογείται σφόδρα ότι δεν υπάρχει κληρονόμος πλην του Δημοσίου, ο διορισμός κηδεμόνα παραλείπεται και υποβάλλεται αίτηση στο δικαστήριο της κληρονομίας για τη βεβαίωση του κληρονομικού δικαιώματος του Δημοσίου, σύμφωνα με το άρθρο 1868 του Αστικού Κώδικα και με ανάλογη εφαρμογή της παραγράφου 5 του παρόντος.

3. Η αρμόδια αρχή διορίζει κηδεμόνα για την προσωρινή διοίκηση της κληρονομίας και την εξακρίβωση του κληρονομικού δικαιώματος του Δημοσίου όταν ο κληρονόμος είναι άγνωστος ή δεν είναι βέβαιο ότι αποδέχθηκε την κληρονομία. Για το διορισμό κηδεμόνα ενημερώνεται χωρίς καθυστέρηση η γραμματεία του δικαστηρίου της κληρονομίας. Ο επικαλούμενος κληρονομικό δικαίωμα μπορεί να ζητήσει

οποτεδήποτε τη βεβαίωση του κληρονομικού του δικαιώματος, με αίτηση του προς το δικαστήριο της κληρονομίας, η οποία κοινοποιείται στην αρμόδια αρχή, επί ποινή απαραδέκτου της συζητήσεως της.

4. Συμπληρωματικά προς τις διατάξεις του παρόντος Κεφαλαίου εφαρμόζονται και τα άρθρα 1867, 1868 και 1870 του Αστικού Κώδικα.

5. Αν δεν υπάρχουν συγκεκριμένα αποτελέσματα ενεργειών του κηδεμόνα και του τυχόν αντικαταστάτη του μετά την παρέλευση διετίας από του αρχικού διορισμού ούτε σχετική εκκρεμοδικία και πιθανολογείται με γνώμη του Συμβουλίου ότι δεν υπάρχει άλλος κληρονόμος εκτός από το Δημόσιο, το έργο του θεωρείται ως περαιωθέν και ζητείται η αναγνώριση του κληρονομικού δικαιώματος του Δημοσίου κατά το άρθρο 1868 του Αστικού Κώδικα. Πριν την υποβολή της αίτησης δημοσιεύεται πρόσκληση της αρμόδιας αρχής προς όσους τυχόν αξιώνουν κληρονομικό δικαίωμα, προκειμένου να αναγγείλουν το δικαίωμα τους σε προθεσμία τριών (3) μηνών. Η πρόσκληση αναρτάται στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Οικονομικών και της αρμόδιας αρχής επί έναν τουλάχιστον μήνα και η προθεσμία για την αναγγελία αρχίζει από την ημερομηνία που ορίζεται στην πρόσκληση.¹

6. Με την αναγνώριση του κληρονομικού δικαιώματος του Δημοσίου, θεωρείται ότι η κληρονομία επάγεται σε αυτό χωρίς όρο και για την εκκαθάριση της, εφόσον απαιτείται, εφαρμόζονται οι διατάξεις του Κεφαλαίου Δ'.²

Άρθρο 62 Διορισμός - Καθήκοντα - Λήξη του έργου

1. Ο κηδεμόνας σχολάζουσας κληρονομίας διορίζεται κατά το άρθρο 16 από την αρμόδια αρχή αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν αιτήματος δημόσιας αρχής ή οποιουδήποτε προσώπου έχει έννομο προς τούτο συμφέρον, ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου για την ιδιότητα της κληρονομίας ως σχολάζουσας, εφαρμοζομένων κατά τα λοιπά αναλόγως των διατάξεων των άρθρων 17 έως 20, 22 έως 24 και 26 έως 28³.

2. Για την εξακρίβωση των στοιχείων της κληρονομίας ο κηδεμόνας μπορεί να ζητεί πληροφορίες, πιστοποιητικά και αντίγραφα δημοσίων εγγράφων από κάθε δημόσια ή τοπική αρχή, γραμματείς δικαστηρίων, υποθηκοφύλακες, κτηματολογικά γραφεία και

¹ Το τελευταίο εδάφιο της παρ. 5 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 171 παρ.8 ν.4261/2014 (Α' 107)

² ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ' ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΩΡΙΣ ΟΡΟ Άρθρα 22-32

³ Τα άρθρα 17-20 αναφέρονται στα ζητήματα διορισμού, λόγω ανικανότητας ή έκπτωσης, λόγω και τρόπου αντικατάστασης και παραίτησης, τα άρθρα 22-24 στις ενέργειες απογραφής, σφράγισης και αποσφράγισης της περιουσίας, στη διαχείριση χρημάτων, τιμαλφών, κινητών αξιών και απαιτήσεων, στην εκποίηση και εκμίσθωση κινητών και ακινήτων, τα άρθρα 26-28 στην πληρωμή χρεών και βαρών και στις δαπάνες της κληρονομίας, στη δικαστική εκπροσώπηση και στις υποχρεώσεις των οφειλετών της κληρονομίας

συμβολαιογράφους. Οι αρχές και τα πρόσωπα αυτά υποχρεούνται να χορηγούν τις ζητούμενες πληροφορίες, πιστοποιητικά ή αντίγραφα ατελώς, μέσα σε δεκαπέντε (15) το πολύ ημέρες από τη λήψη της σχετικής αίτησης.

3. Το λειτούργημα του κηδεμόνα παύει και ο κηδεμόνας παραδίδει την περιουσία στον κληρονόμο ή τον εκκαθαριστή, ύστερα από ενημέρωση της αρμόδιας αρχής, αν του κοινοποιηθεί δικαστική απόφαση περί αναγνώρισης του δικαιώματος του κληρονόμου ή αν διαπιστωθεί το κληρονομικό δικαίωμα τρίτου με απόφαση της αρμόδιας αρχής που εκδίδεται μετά από γνώμη του Συμβουλίου.

Άρθρο 63 Λογοδοσία κηδεμόνα – Αμοιβή

1. Μετά τη λήξη του έργου του ο κηδεμόνας σχολάζουσας κληρονομίας έχει την υποχρέωση να λογοδοτήσει στην αρμόδια αρχή. Η λογοδοσία περιλαμβάνει πλήρη έκθεση της διοίκησης της περιουσίας που διενεργήθηκε.

2. Ο κηδεμόνας σχολάζουσας κληρονομίας υποβάλλει στο πρώτο δίμηνο και στη συνέχεια κάθε εξάμηνο από το διορισμό του, ιδιαίτερο πίνακα με τα στοιχεία του ενεργητικού και παθητικού της κληρονομίας, με καταχώριση των εισπράξεων ή πληρωμών και συνοπτική έκθεση για τις έρευνες, που πραγματοποίησε για την εξακρίβωση της περιουσίας και των δικαιούχων κληρονόμων. Το αργότερο εντός δύο (2) ετών οφείλει να ενημερώσει την αρμόδια αρχή για τα τελικά αποτελέσματα των ενεργειών του, υποβάλλοντας σχετική έκθεση και όλα τα στοιχεία, που συνέλεξε από αρμόδιες αρχές και από πληροφορίες.»

4. Στα άρθρα 819 και 821 ΚΠολΔ ορίζεται ότι :

«Άρθρο 819

Ο ειρηνοδίκης του δικαστηρίου της κληρονομιάς με αίτηση του κληρονόμου ή του καταπιστευματοδόχου ή του κληροδόχου ή του εκτελεστή διαθήκης, ..., χορηγεί το πιστοποιητικό για το κληρονομικό δικαίωμα του. Αν ασκηθεί μέσα στην παραπάνω προθεσμία παρέμβαση τρίτου, ο ειρηνοδίκης προσδιορίζει δικάσιμο για τη συζήτηση τους προκειμένου να εκδοθεί απόφαση επ' αυτών....

Άρθρο 821

Όποιος στο πιστοποιητικό ονομάζεται κληρονόμος ή καταπιστευματοδόχος ή κληροδόχος ή εκτελεστής διαθήκης τεκμαίρεται ότι έχει τα δικαιώματα που αναφέρονται στο πιστοποιητικό αυτό και ότι δεν περιορίζεται από άλλες διατάξεις εκτός από εκείνες που αναγράφονται στο πιστοποιητικό.»

Ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεων

Από τις προαναφερόμενες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς αλλά και σε συνδυασμό μεταξύ τους, ενόψει και του όλου νομικού πλαισίου εντός του οποίου εντάσσονται και του σκοπού που εξυπηρετούν, συνάγονται τα ακόλουθα :

5. Ο ν. 4182/2013, στο πλαίσιο της κοινής αντιμετώπισης των θεμάτων διοίκησης και εκκαθάρισης κοινωφελών (εθνικών κληροδοτημάτων) και σχολαζουσών περιουσιών, επενέβη στο κληρονομικό δίκαιο και περιέλαβε μεταξύ άλλων και διατάξεις που αφορούν την αναδιάταξη του θεσμού της σχολάζουσας κληρονομίας και ρυθμίζουν το νομικό πλαίσιο της διαχείρισης των κληρονομιών αυτών. Όπως προκύπτει και από την αιτιολογική έκθεση του νέου νόμου, οι ρυθμίσεις του αποβλέπουν στην απλοποίηση και τον εκσυγχρονισμό του νομικού πλαισίου, προκειμένου να εντοπιστούν και αξιοποιηθούν οι σχολάζουσες κληρονομίες που περιέρχονται στο Δημόσιο, όταν αυτό καλείται στην έκτη τάξη της εξ αδιαθέτου διαδοχής, και αποτελούν ένα πολύτιμο πόρο του Δημοσίου που μπορεί να αξιοποιηθεί για την εξυπηρέτηση κοινωφελών και γενικά κοινωνικών σκοπών.

6. Με τις διατάξεις των άρθρων 1 περ.6 και 61 παρ.3 εδάφιο πρώτο του παραπάνω νόμου, διατηρήθηκε ο θεσμός της σχολάζουσας κληρονομίας, η έννοιά της δε, ως η κληρονομία εκείνη της οποίας ο κληρονόμος είναι άγνωστος ή δεν έχει ακόμα βρεθεί ή δεν είναι βέβαιο ότι την έχει αποδεχθεί (άρθρο 1 περ. 6), δεν αποκλίνει κατά το περιεχόμενό της από αυτό που οριζόταν στις διατάξεις του άρθρου 1865 εδάφιο πρώτο του ΑΚ⁴, οι οποίες ρητώς καταργήθηκαν με το άρθρο 82⁵ του αυτού ν. 4182/2013 (Γνωμ. Ολ ΝΣΚ 189/2018 και ΝΣΚ 16/2013, 28/2017, 102/2017, 121/2017, με τις εκεί παραπομπές)⁶.

⁴ Προϊσχύσαν άρθρο 1865 ΑΚ «Σχολάζουσα κληρονομία. Περιπτώσεις. Αν ο κληρονόμος είναι άγνωστος ή δεν είναι βέβαιο αν αποδέχτηκε την κληρονομία, το δικαστήριο της κληρονομίας ύστερα από αίτηση εκείνου που έχει έννομο συμφέρον ή και αυτεπαγγέλτως διορίζει κηδεμόνα της κληρονομίας.....»

⁵ Άρθρο 82 «Μεταβατικές και καταργούμενες διατάξεις.1...8. Με την επιφύλαξη όσων ορίζονται στις λοιπές διατάξεις του παρόντος Κώδικα, από την έναρξη ισχύος αυτού, καταργούνται: α) ...ε) τα άρθρα 1865, 1866 εδάφιο δεύτερο και 1869 του Αστικού Κώδικα»

⁶ Ενδεικτική περιπτώσιολογία άγνωστου κληρονόμου: α) όταν η ύπαρξή του είναι αμφισβητούμενη είτε από την αρχή, είτε μετά την έκπτωση άλλου προπορευόμενου κληρονόμου, π.χ. λόγω αποποίησης ή αναξιοτήτας, β) όταν προσβάλλεται ελαττωματική εκούσια αναγνώριση τέκνου ή υιοθεσία, όπως και όταν ο κληρονόμος κυοφορείται, στο βαθμό που δεν είναι βέβαιο ότι θα γεννηθεί ζωντανός (ΑΚ 36, 1711 εδ. 1), γ) όταν ως προς το υπό σύσταση ίδρυμα δεν έχει ολοκληρωθεί η σύσταση του, επειδή δεν είναι βέβαιο ότι θα ακολουθήσει η απαραίτητη για τη σύσταση του έκδοση εγκριτικού διατάγματος (ΑΚ 108, 114), δ) όταν είναι αβέβαιο το πρόσωπο του για το λόγο ότι αμφισβητείται το κύρος διαθήκης, άρα και η ιδιότητα του εγκατάστατου, ε) όταν υπάρχει αμφισβήτηση σχετικά με το ποια από τις περισσότερες διαθήκες βρίσκεται σε ισχύ, στ) όταν δεν είναι γνωστό αν ο κληρονομούμενος εγκατέστησε κληρονόμους με διαθήκη ή εάν αυτοί καλούνται εξ αδιαθέτου, ζ) όταν έχει ασκηθεί αγωγή

7. Ως άγνωστος, κατά την έννοια των παραπάνω διατάξεων λογίζεται ή μπορεί να θεωρείται, εκτός των άλλων, (και) ο κληρονόμος, ως προς τον οποίο δεν είναι εφικτό, λόγω της ύπαρξης περισσοτέρων προσώπων που προβάλλουν κληρονομικό δικαίωμα ή της άγνοιας περί του αν ο κληρονομούμενος κατέλειπε κληρονόμους από διαθήκη ή εξ αδιαθέτου, να σχηματισθεί πεποίθηση ή τουλάχιστον σφοδρή πιθανολόγηση περί του ποιος είναι ο πραγματικός κληρονόμος⁷. Η αβεβαιότητα, εξάλλου, ως προς την ύπαρξη ή μη περισσοτέρων κληρονόμων, συνεπάγεται και αβεβαιότητα ως προς το ποσοστό των κληρονομικών μερίδων του κάθε ενός από αυτούς⁸, και, ως εκ τούτου, ακόμα και του υπάρχοντος κληρονόμου. Δεν αποκλείεται, όμως, η άγνοια (πραγματική ή νομική), που αφορά σε έναν από τους περισσότερους κληρονόμους, να καθιστά την κληρονομία σχολάζουσα μόνο ως προς τη μερίδα του συγκεκριμένου κληρονόμου⁹, ενόψει των δεδομένων της συγκεκριμένης περίπτωσης, κατά την οποία να παρίσταται δυνατός ο ακριβής προσδιορισμός του μεριδίου του.

Σε κάθε περίπτωση, το ζήτημα αν ο κληρονόμος είναι άγνωστος, με αποτέλεσμα η κληρονομία να σχολάζει, κρίνεται από την άποψη όχι του κληρονόμου, αλλά του δικαστηρίου¹⁰ ή διαπιστώνεται με απόφαση της αρμόδιας Αρχής που εκδίδεται μετά από γνώμη του Συμβουλίου, του οποίου ο ρόλος αναδεικνύεται καίριος (Γνωμ. ΝΣΚ 28/2017).

8. Για τη διαχείριση της, σύμφωνα με τα παραπάνω, σχολάζουσας κληρονομίας διορίζεται κηδεμόνας από την αρμόδια Αρχή, αυτεπαγγέλτως ή και κατόπιν αιτήματος δημόσιας Αρχής ή οποιουδήποτε προσώπου έχει έννομο προς τούτο συμφέρον, ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου για την ιδιότητα της κληρονομίας ως σχολάζουσας (άρθρο 62 παρ.1 του ν.4182/2013), εκτός εάν, από τα στοιχεία που έχουν συγκεντρωθεί, πιθανολογείται σφόδρα ότι δεν υπάρχει κληρονόμος πλην του Δημοσίου (άρθρο 61 παρ.2 εδάφιο δεύτερο του ν.4182/2013), οπότε μπορεί να

διαζυγίου κατά επιζώντος συζύγου (ΑΚ 1822) ή αγωγή κήρυξης κληρονόμου ως ανάξιου, κ.ά. (βλ. Αχ.Μπεχλιβάνη σε ΣΕΑΚ, τομ.ΙΙ, 2013, υπό άρθρο 1865 παρ.5, Ν.Ψούνη, Κληρονομικό Δίκαιο, τομ.ΙΙ, 2016, σελ. 385 επ., Ι.Σπυριδάκης, Κληρονομικό Δίκαιο, 2018 σελ.401). Γίνεται, από την άλλη, δεκτό ότι δεν υπάρχει αβεβαιότητα, όταν ο κληρονόμος είναι γνωστός αλλά αγνώστου διαμονής, Ν.Ψούνη, ο.π. με παραπομπή σε Βουζίκας, ΚληρΔ §159 ΙΙΙ, Πελένη, σε Γεωργιάδη-Σταθόπουλου ΑΚ 1865 αρ. 8

⁷ Γνωμ ΝΣΚ 16/2013, , 945, ΕφΚρ 265/2004 (με παραπομπές σε ΑΠ 114/1965 ΝοΒ 1965), ΕφΑΘ 35/2001, ΠΠρΑΘ 9970/1997, ΝΟΜΟΣ

⁸ Πρβλ. Ν.Ψούνη, ο.π. σελ.386, ΜΠρΒερ 209/2010, ΜΠρΘεσ 6900/2003, ΝΟΜΟΣ

⁹ Μπεχλιβάνη σε ΣΕΑΚ, τομ.ΙΙ, 2013, υπό άρθρο 1865 παρ.5 , ΠΠρΑΘ 9970/1997

¹⁰ ΑΠ 114/1965 ο.π., ΕφΚρ 265/2004 ο.π., ΜΠρΑΘ 6179/1987 ο.π., Παπαντωνίου Κληρονομικό Δίκαιο σ.168, Απ.Γεωργιάδη Κληρονομικό Δίκαιο παρ.40 αρ.4, Παπαδόπουλο, Αγωγές Κληρονομικού Δικαίου ΙΙ, 1995, σ.213, Γνωμ 16/2013

υποβληθεί απευθείας αίτηση στο δικαστήριο της κληρονομίας για τη βεβαίωση του κληρονομικού δικαιώματός του σύμφωνα με το άρθρο 1868 ΑΚ.

9. Ο διοριζόμενος κηδεμόνας αποτελεί τον νόμιμο (ex lege) εκπρόσωπο του κληρονόμου (ΑΚ 1866) και τον διαχειριστή της σχολάζουσας κληρονομίας, οι δε δικαιοπραξίες που επιχειρεί αυτός στο πλαίσιο των εξουσιών του, ισχύουν υπέρ του κληρονόμου, εφόσον η μεταξύ του κηδεμόνα και του τελευταίου σύνδεση συνιστά ενοχική σχέση από τον νόμο, επί της οποίας έχουν αναλογική εφαρμογή οι διατάξεις για την εντολή¹¹.

10. Εξάλλου, όπως προκύπτει από τη διάταξη του άρθρου 62 παρ.3 του ν.4182/2013, αλλά και από αυτή του άρθρου 17 παρ.6¹² του ίδιου νόμου, την ανάλογη εφαρμογή του οποίου προβλέπει το άρθρο 62 παρ.1 αυτού, ο κηδεμόνας σχολάζουσας κληρονομίας, μετά την αποδοχή του διορισμού του, ασκεί δημόσιο λειτούργημα προς εξυπηρέτηση του συμφέροντος του κοινωνικού συνόλου, υπόκειται δε στην εποπτεία και τον πειθαρχικό έλεγχο της Διοίκησης σχετικά με την εκπλήρωση των καθηκόντων του (βλ. την αιτιολογική έκθεση του ν.4182/20013 και την με αριθ.1/2014 με αριθ.πρωτ. ΔΚΠ 1040933/6.3.2014 εγκύκλιο του Γενικού Γραμματέα Δημόσιας Περιουσίας, Γ.Λέκκα, Η Σχολάζουσα κληρονομία, 2016, σελ. 200).

Σύμφωνα με το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο του ν. 4182/2013 ο κηδεμόνας, συνδεόμενος με το Δημόσιο με ενοχική σύμβαση¹³ στην οποία συμπληρωματική εφαρμογή έχουν οι γενικές διατάξεις για τη σύμβαση εντολής (ΑΚ 713 επ.), υπέχει όλες τις υποχρεώσεις όχι έναντι του αγνώστου ή αβέβαιου κληρονόμου, αλλά έναντι του Δημοσίου [παροχή πληροφοριών (άρθρο 71 παρ.2 α¹⁴), λογοδοσία (άρθρο 63)]

¹¹ Πελένη, σε Γεωργιάδη-Σταθόπουλου ΑΚ 1866 αρ. 4, Γεωργιάδης, ΚληρΔ, σ. 690 αρ. 21, Μπεχλιβάνης, σε Γεωργιάδη ΣΕΑΚ άρθρο 1866 αρ. 8.

¹² Άρθρο 17 παρ. 6. «Ο εκκαθαριστής, ο εκτελεστής και ο διοικητής του ιδρύματος θεωρείται ότι ασκούν, μετά την αποδοχή του διορισμού τους, δημόσιο λειτούργημα και υπάγονται ως προς την άσκηση του στην εποπτεία και τον έλεγχο της αρμόδιας αρχής.»

¹³ Η έννομη σχέση μεταξύ Δημοσίου και κηδεμόνα αποτελεί σύμβαση ιδιωτικού δικαίου με προστατευτική ενέργεια υπέρ τρίτου, καθόσον υπό το νέο καθεστώς του ν.4182/2013 ο κηδεμόνας οφείλει έναντι του Δημοσίου που είναι κατά τις προαναφερόμενες διατάξεις ο αντισυμβαλλόμενός του την εκπλήρωση της κύριας παροχής, καθώς και την τήρηση ορισμένων παρεπόμενων υποχρεώσεων πρόνοιας υπέρ τρίτων προσώπων, των τυχόν άλλων κληρονόμων της κληρονομίας, έναντι των οποίων ευθύνεται ο κηδεμόνας αναφορικά με διαχείριση της κληρονομίας για κάθε πταίσμα (ΑΚ714).

¹⁴ Άρθρο 71 «2. Πρόστιμο μέχρι δέκα χιλιάδες (10.000) ευρώ επιβάλλεται: α) Σε εκτελεστές διαθηκών, διαχειριστές, κηδεμόνες σχολάζουσων κληρονομιών, διοικητές ιδρυμάτων ή περιουσιών, που διέπονται από τον παρόντα νόμο, οι οποίοι δεν παρέχουν τα προβλεπόμενα από αυτόν στοιχεία της διαχείρισης τους ή δεν υποβάλλουν τον προϋπολογισμό και απολογισμό μέσα στις νόμιμες προθεσμίες ή αρνούνται να υποβληθούν σε έλεγχο ή εξέταση, που διατάσσεται από την αρμόδια αρχή ή δεν υποβάλλουν σχετική έκθεση ή δεν παρέχουν πληροφορίες για την οικονομική κατάσταση των

και ομοίως οι αξιώσεις του κηδεμόνα στρέφονται κατά του Δημοσίου [αξίωση δαπανών (άρθρα 62 παρ.1, 26), αμοιβή (άρθρο 63)] (Γ.Λέκκα, ο.π., σελ. 200).

11. Οι εξουσίες και οι υποχρεώσεις του κηδεμόνα σχολάζουσας κληρονομίας προσδιορίζονται ειδικότερα στις διατάξεις του ν. 4182/2013 και συμπληρωματικά στη διάταξη του άρθρου 1866 του ΑΚ, η οποία διατηρήθηκε σε ισχύ με το ν. 4182/2013. Μεταξύ των άλλων πράξεων διαχείρισης, που δικαιούται αλλά και υποχρεούται να ασκήσει ο κηδεμόνας, είναι η εξακρίβωση του κληρονομικού δικαιώματος του Δημοσίου, όπως ρητά προβλέπεται πλέον στο άρθρο 61 παρ.3 εδ.α' ν.4182/2013, αναζητώντας ποιοι είναι οι κληρονόμοι των κληρονόμων του αποβιώσαντος (ΕφΠειρ 467/2019, www.efeteio-peir.gr, Γνωμ ΝΣΚ 16/2013). Στο πλαίσιο της έρευνας αυτής έργο του κηδεμόνα είναι να εξακριβώσει την οικογενειακή κατάσταση του κληρονομούμενου και την ύπαρξη τυχόν κληρονόμων, να αναζητήσει σχετικά πιστοποιητικά, όπως πρόσφατο πιστοποιητικό περί μη δημοσίευσης διαθήκης ή σε περίπτωση δημοσίευσης διαθήκης, πιστοποιητικό αποποίησης κληρονομίας, αντίγραφο της οικογενειακής μερίδας ή πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης, από τα οποία να προκύπτει ότι ο κληρονομούμενος κατά τον χρόνο θανάτου του δεν κατέλειπε σύζυγο ή συγγενείς μέχρι την τέταρτη τάξη της εξ αδιαθέτου κληρονομικής διαδοχής ή πιστοποιητικά περί αποποίησης των τυχόν εξ αδιαθέτου κληρονόμων (βλ. αιτιολογική έκθεση του νόμου και την με αριθ.1/2014 με αριθ.πρωτ. ΔΚΠ 1040933/6.3.2014 εγκύκλιο του Γενικού Γραμματέα Δημόσιας Περιουσίας).

12. Παύση του λειτουργήματος του κηδεμόνα¹⁵ επέρχεται με την περαίωση του έργου του, το περιεχόμενο της οποίας συναρτάται με την ανεύρεση ή μη κληρονόμου (άρθρα 61 παρ.3 και 5 και 62 παρ.3 του ν.4182/2013). Ειδικότερα :

13. α) Αν, μετά την παρέλευση διετίας από τον αρχικό διορισμό του κηδεμόνα, οι ενέργειές του για την ανεύρεση κληρονόμου έχουν αποβεί άκαρπες και, παράλληλα, δεν διαπιστώνεται εκκρεμοδικία για τη βεβαίωση κληρονομικού δικαιώματος τρίτου προσώπου, το έργο του κηδεμόνα «θεωρείται περαιωθέν» και μπορεί, μετά την πιθανολόγηση, με γνωμοδότηση του αρμοδίου Συμβουλίου, του κληρονομικού δικαιώματος του Δημοσίου, να βεβαιωθεί αυτό κατά το άρθρο 1868 ΑΚ (βλ. τις παρ.3

κοινωφελών ιδρυμάτων και περιουσιών ή δεν τηρούν τα απαραίτητα βιβλία ή δε συμμορφώνονται με τις διατάξεις του κώδικα και των συστατικών πράξεων.»

¹⁵ Η παύση αυτή πρέπει να διακρίνεται από τη λήξη της θητείας του κηδεμόνα, η οποία μπορεί να είναι έκτακτη είτε λόγω αυτοδίκαιης έκπτωσης είτε με απόφαση της αρμόδιας Αρχής, είτε τέλος με πρωτοβουλία του ίδιου του κηδεμόνα (παραίτηση) (ΓνωμΝΣΚ 28/2017).

και 5 του άρθρου 61 του ν.4182/2013 και ΓνωμΝΣΚ 276/2014, 203/2016). Η πιθανολόγηση, στην περίπτωση αυτή αρκεί να είναι απλή (σε αντίθεση με την σφοδρή πιθανολόγηση που απαιτείται στο άρθρο 61 παρ.2 εδάφιο δεύτερο του ν.4182/2013). Σε αυτό, αλλά και στην αποφυγή της ύπαρξης επί μακρόν εκκρεμών σχολαζουσών κληρονομιών που είχε διαπιστωθεί κατά το παρελθόν, απέβλεψε ο νομοθέτης με τη θέσπιση διεισδυτικής προθεσμίας για την ολοκλήρωση του έργου του κηδεμόνα (ΓνωμΝΣΚ 28/2017), η οποία, πάντως, δεν ορίζεται ως αποκλειστική. Σε συμφωνία προς τις ρυθμίσεις αυτές, ο κηδεμόνας στο τέλος της διετίας υπέχει υποχρέωση ενημέρωσης της αρμόδιας Αρχής για τα αποτελέσματα των ενεργειών του, αλλά και λογοδοσίας μετά τη λήξη του έργου του (63 παρ.2 ν.4182/2013), ενώ, μετά την αναγνώριση του Δημοσίου ως εξ αδιαθέτου κληρονόμου, υπέχει υποχρέωση παράδοσης της κληρονομίας στον διορισθέντα εκκαθαριστή αυτής (61 παρ.6 ν.4182/2013). Η τελεσίδικη, εξάλλου, απόφαση αναγνώρισης του Δημοσίου ως μοναδικού κληρονόμου δεν συνεπάγεται τον αποκλεισμό του κληρονομικού δικαιώματος κληρονόμου που δεν αναγγέλθηκε, αλλά απλώς δημιουργεί μαχητό τεκμήριο περί του κληρονομικού δικαιώματος του Δημοσίου (όχι δεδικοσμένο), που μπορεί να ανατραπεί κατά την τακτική διαδικασία της αμφισβητούμενης διαδικασίας (π.χ. κατά την εκδίκαση περί κλήρου αγωγής) ή κατά τη διαδικασία έκδοσης κληρονομητηρίου¹⁶.

14. β) Αν, αντίθετα, αναγνωρισθεί με δικαστική απόφαση ή διαπιστωθεί με απόφαση της αρμόδιας Αρχής, μετά από γνώμη του εκάστοτε αρμοδίου Συμβουλίου Κοινοφελών Περιουσιών, το κληρονομικό δικαίωμα τρίτου, ολοκληρώνεται το έργο του κηδεμόνα και παραδίδεται η κληρονομία στον κληρονόμο ή τον εκκαθαριστή ύστερα από ενημέρωση της αρμόδιας Αρχής (62 παρ.3 ν.4182/2013). Δεδομένου ότι η απόφαση αυτή της αρμόδιας Αρχής έχει, κατά τον νόμο, την ίδια συνέπεια, ως προς το πέρας του έργου του κηδεμόνα, με την εκδοθείσα δικαστική απόφαση, η έκδοση αυτής προϋποθέτει, προφανώς, αντίστοιχο έλεγχο της συνδρομής όλων των αναγκαίων στοιχείων για την αναγνώριση του κληρονόμου.

15. Εξάλλου, γίνεται δεκτό ότι κατά την έννοια των διατάξεων των άρθρων 819 και 821 ΚΠολΔ, η απόφαση επί αίτησης κληρονομητηρίου δεν παράγει μεν δεδικοσμένο, δημιουργεί όμως νόμιμο μαχητό τεκμήριο για το βεβαιούμενο κληρονομικό δικαίωμα, με αντιστροφή του σχετικού βάρους απόδειξης που επιρρίπτεται πλέον σε όποιον

¹⁶ ΑΠ 1136/1990 ΕλλΔνη 32/1991, 1246, Πελλένη, σε Γεωργιάδη-Σταθόπουλου ΑΚ 1868 αρ. 3, Παπαντωνίου, ΚληρΔ § 98 ΙΙΙ, Ν.Ψούνη, ο.π.σελ. 401 με τις εκεί παραπομπές

αμφισβητεί το κληρονομικό δικαίωμα του φερομένου ως κληρονόμου (ΑΠ 1358/2018, 1373/2006, 1718/2001, 1557/1986, ΝΟΜΟΣ). Εξ αντιδιαστολής, η τελεσίδικη απόρριψη αίτησης χορήγησης κληρονομηρίου δημιουργεί, καταρχάς, νόμιμο τεκμήριο για τη μη ύπαρξη κληρονομικού δικαιώματος αυτών που ζήτησαν την έκδοσή του, με την αυτονόητη προϋπόθεση της μη μεταγενέστερης ανατροπής του, βάσει νεότερων αποδεικτικών στοιχείων ικανών προς τούτο (Γνωμ 16/2013 με τις εκεί παραπομπές).

16. Ενόψει όλων όσων προαναφέρθηκαν, μόνη η τυχόν διαπίστωση ότι υπάρχει κληρονόμος, χωρίς να αποκλείεται η ύπαρξη άλλων κληρονόμων, δεν συνιστά έναν από τους προεκτεθέντες νόμιμους τρόπους λήξης της σχολάζουσας κληρονομίας, συνολικά, και παύσης του λειτουργήματος του κηδεμόνα, καθώς -κατά κανόνα - η αβεβαιότητα ως προς τα πρόσωπα των συγκληρονόμων συμπαρασύρει σε αβεβαιότητα τα μερίδια όλων των συγκληρονόμων.

Συνακολούθως, δεν νοείται παράδοση της κληρονομίας σε έναν από τους συγκληρονόμους μέχρι την αναγνώριση ή διαπίστωση της ύπαρξης των λοιπών κληρονόμων.

17. Στην περίπτωση της ανεύρεσης ενός από τους κληρονόμους (του οποίου το κληρονομικό δικαίωμα δεν αμφισβητείται), το έργο του κηδεμόνα συνεχίζεται, ενώ συντρέχει νόμιμος λόγος διορισμού νέου, σε περίπτωση παραίτησης του αρχικώς ορισθέντος κηδεμόνα. Για την ολοκλήρωση, όμως, του έργου του απαιτείται να συλλεγούν με επιμέλεια του ιδίου όλα τα αναγκαία στοιχεία, από τα οποία να προκύπτει με την -κατά το δυνατό μέγιστη βεβαιότητα- η ύπαρξη ή η ανυπαρξία άλλων κληρονόμων. Η έρευνα αυτή εντάσσεται στα καθήκοντα του κηδεμόνα όχι μόνο ως δημοσίου λειτουργού, αλλά και βάσει της σύμβασης που τον συνδέει με το Δημόσιο, ενώ για τη μη εκπλήρωση ή την πλημμελή εκπλήρωση των σχετικών καθηκόντων του ο κηδεμόνας ευθύνεται έναντι τόσο του Δημοσίου όσο και των τρίτων κληρονόμων. Η εκτίμηση και αξιολόγηση των συγκεντρωθέντων από αυτόν αποδεικτικών στοιχείων, αλλά και των ειδικότερων συνθηκών κάθε περίπτωσης, με οποιαδήποτε από τις παραπάνω εκδοχές, εναπόκειται στο εκάστοτε αρμόδιο Συμβούλιο.

18. Οι παραπάνω υποχρεώσεις του κηδεμόνα δεν παραλλάσσουν στην περίπτωση που ο υπάρχων κληρονόμος αποδεχόμενος την κληρονομία, προβαίνει απλώς σε ενέργειες, προκειμένου να αναγνωριστεί με δικαστική απόφαση το κληρονομικό του δικαίωμα (είτε επί του μεριδίου που του αναλογεί είτε ακόμα και επί του συνόλου της

κληρονομιαιάς περιουσίας), εφόσον -και στην περίπτωση αυτή- δεν αποκλείεται η μη ύπαρξη άλλων συγκληρονόμων.

19. Για την ταυτότητα του λόγου, η μη έκδοση κληρονομητηρίου, με αίτημα την αναγνώριση του κληρονομικού δικαιώματος επί του συνόλου της κληρονομιαιάς περιουσίας, κατόπιν αίτησης του υπάρχοντος κληρονόμου, λόγω μη αποκλεισμού της ύπαρξης άλλων κληρονόμων, δεν διαφοροποιεί την αντιμετώπιση της περίπτωσης αυτής, ενώ η σχετική εκκρεμοδικία κωλύει την αναγνώριση του κληρονομικού δικαιώματος του Δημοσίου σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 61 παρ.5 του ν.4182/2013.

20. Περαιτέρω, επί τελεσίδικης απόρριψης του σχετικού αιτήματος για τη χορήγηση κληρονομητηρίου, εφόσον γίνεται δεκτό ότι στην περίπτωση αυτή δημιουργείται, καταρχάς, νόμιμο τεκμήριο περί μη ύπαρξης κληρονομικού δικαιώματος των προσώπων που αιτήθηκαν την έκδοσή του, μπορεί να υποβληθεί εκ μέρους του Ελληνικού Δημοσίου αίτηση για τη δικαστική βεβαίωση ότι δεν υπάρχει άλλος κληρονόμος εκτός από αυτό και την αναγνώριση του κληρονομικού του δικαιώματος κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 1868 ΑΚ. Όμως, η τελεσίδικη απόρριψη της αίτησης χορήγησης κληρονομητηρίου δεν στοιχειοθετεί άνευ ετέρου και την αναγνώριση του κληρονομικού δικαιώματος του Δημοσίου, καθόσον είναι σαφές ότι η υποβολή της σχετικής αίτησης από την αρμόδια Αρχή τελεί υπό τους όρους και τις προϋποθέσεις του άρθρου 61 παρ.5 του ν.4182/2013, δηλαδή προσαπαιτεί την πραγματική μη ανεύρεση κληρονόμων και την κατά (απλή) πιθανολόγηση γνώμη του Συμβουλίου για τη μη ύπαρξη άλλου κληρονόμου, με βάση τα αποδεικτικά στοιχεία και τα δεδομένα της κάθε περίπτωσης (μεταξύ των οποίων θα μπορούσε να είναι και η τελεσίδικη απόρριψη της αίτησης παροχής κληρονομητηρίου). Άλλωστε, ενόψει του μαχητού τεκμηρίου που δημιουργεί η απόφαση της αναγνώρισης του κληρονομικού δικαιώματος του Δημοσίου, ο τυχόν αληθής κληρονόμος δεν μένει απροστάτευτος, καθώς μπορεί να ασκήσει την περί κλήρου αγωγή.

21. Σε κάθε περίπτωση και ανεξάρτητα από τα παραπάνω, μετά την παρέλευση δύο ετών ή του, κατά την ουσιαστική κρίση του Συμβουλίου, αναγκαίου χρόνου, αν δεν πιθανολογείται (απλώς και όχι σφόδρα) η ύπαρξη άλλου (άλλων) κληρονόμου, περαιώνεται το έργο του κηδεμόνα και κινείται η διαδικασία αναγνώρισης του κληρονομικού δικαιώματος του Δημοσίου.

Απάντηση

22. Σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, στο ερώτημα που υποβλήθηκε, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Α΄ Τμήμα) γνωμοδοτεί, ομόφωνα, ως εξής :

1. Αν διαπιστώνεται ότι υπάρχει κληρονόμος (ή κληρονόμοι), χωρίς να αποκλείεται η ύπαρξη άλλων συγκληρονόμων, η κληρονομία εξακολουθεί να σχολάζει συνολικά, καθώς -κατά κανόνα- η αβεβαιότητα ως προς τα πρόσωπα των συγκληρονόμων συνεπάγεται και αβεβαιότητα ως προς το ποσοστό των κληρονομικών μερίδων όλων των συγκληρονόμων.

2. α) Στην περίπτωση αυτή, δεν περαιώνεται η υπόθεση της σχολάζουσας κληρονομίας ούτε παύει το λειτούργημα του κηδεμόνα και, σε συνέπεια με τα παραπάνω, δεν νοείται παράδοση της κληρονομίας σε έναν από τους κληρονόμους.

β) Το έργο του κηδεμόνα συνεχίζεται, μέχρι να προκύψει -με την κατά το δυνατό μέγιστη βεβαιότητα- η ύπαρξη ή η ανυπαρξία άλλων κληρονόμων, με αποτέλεσμα, μετά από γνώμη του εκάστοτε αρμοδίου Συμβουλίου Κοινωφελών Περιουσιών, τη διαπίστωση του κληρονομικού δικαιώματος του Δημοσίου ή του τρίτου.

3. α) Σε περίπτωση τελεσίδικης απόρριψης του αιτήματος τρίτου κληρονόμου για τη χορήγηση κληρονομητηρίου, δεν στοιχειοθετείται άνευ ετέρου η αναγνώριση του κληρονομικού δικαιώματος του Δημοσίου, καθόσον απαιτείται προς τούτο να πιθανολογηθεί, κατόπιν γνώμης του Συμβουλίου, ότι δεν υπάρχει άλλος κληρονόμος.

β) Ανεξάρτητα από τα παραπάνω, μετά την παρέλευση δύο ετών ή του, κατά την κρίση του Συμβουλίου, αναγκαίου χρόνου, αν δεν πιθανολογείται η ύπαρξη άλλου (άλλων) κληρονόμου, περαιώνεται το έργο του κηδεμόνα και κινείται η διαδικασία αναγνώρισης του κληρονομικού δικαιώματος του Δημοσίου.

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 23.11.2020

Η Πρόεδρος

Ευγενία Βελώνη

Αντιπρόεδρος του Ν.Σ.Κ.

Η Εισηγήτρια

Θεοδώρα Καραχάλου

Πάρεδρος του Ν.Σ.Κ.